

Stichting Historisch Museum Hazerswoude

DE HAZELIER

26^e jaargang, nr 121, september, oktober, november, december 2023

Beleving van de religie, een verhaal in 5 delen.

Kees van Niekerk

Het artikel over de religies rooms-katholicisme en protestantisme heeft niet de intentie om af te rekenen met wat er in het verleden tussen de beide godsdiensten is gebeurd. Er wordt uitgegaan van respect en eerbied en geen rancune. De bedoeling is om al degenen die "van huis uit" katholiek of protestant zijn opgevoed, een overzicht aan te bieden van hoe het was gesteld van en tussen beide religies. Elke getuigenis roept een stroom van herinneringen op uit het katholieke en protestantse leven waaraan de lezer zelf (ooit) heeft deelgenomen.

Als we naar school liepen, hadden wij katholieken ruzie met de protestanten.

Dan riepen wij:

Gereformeerde, gladverkeerde, drie maal door de hel gesmeerde.

En zij riepen:

Roomse kater, houd je snater, houd je kop, anders sla ik erop.

Deel 1 De scheiding van de protestanten van het christendom

In 1500 was vrijwel iedereen in Europa katholiek. Volgens de katholieke kerk komen alle gelovigen in de hemel als ze zich gedragen naar de regels van de kerk. Je moest je barmhartig tonen, goed gedragen en voor anderen zorgen. Maar er is hoop voor iedereen die zich misdraagt. Als je maar geld hebt. Dan koop je zogenaamde aflaten. Daarmee koop je je zonden af. Zo koop je een aflat voor het vermoorden van een broer of vader. Het vermoorden van een vreemdeling is een stuk goedkoper. De handel in de aflat nam steeds verder toe. Daar kwam verzet tegen. De bekendste leider van dit verzet was Maarten Luther. Hij vond dat de priesters en pastoors goed voor zichzelf zorgden, maar niet voor de arme mensen. In de bijbel stond toch dat Jezus de mensen leert om voor de armen te zorgen? De Kerk gaf dus niet het goede voorbeeld, die zorgde alleen maar voor zichzelf. De mening van de bijbel gaat boven de mening van de paus. Alleen het geloof zelf kan ervoor zorgen dat je in de hemel komt. Geen rijkdom, pracht en praal zoals in de katholieke kerk te zien is.

Door zijn kritiek splitst de kerk uiteindelijk in twee groepen: katholieken en protestanten. Protestanten (in de Nederlanden ook

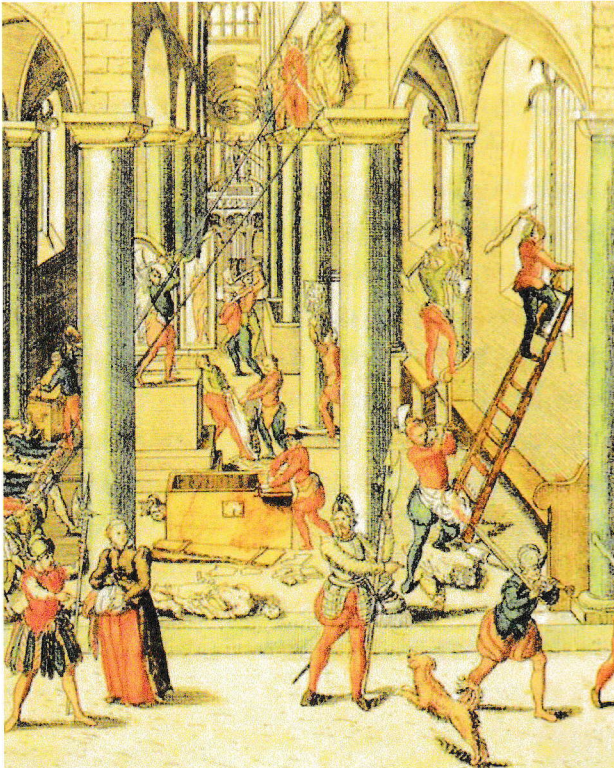
Aflaathandel door de paus ("de antichrist") voor de bekostiging van de nieuwe St.-Pietersbasiliek. (spotprent van Lucas Cranach. Houtsnede 1521)

"kettters" genoemd) begonnen een ware beeldenstorm en gingen naar katholieke kerken om daar alle versiering kapot te maken.

De Beeldenstorm

De Beeldenstorm was een vernieling op grote schaal van heiligenbeelden en andere objecten van katholieke religieuze plaatsen door protestanten in de Lage Landen, die plaatsvond in de 16^e eeuw. Calvinisten en

sympathisanten vernielden of roofden de inventaris en bibliotheek van honderden katholieke kerken, kapellen, abdijen en kloosters. Altaren, beelden, met religieuze voorstellingen, beschilderde stucwerk, doopvonten, reliekhouders, koorgestoelten, kansels, orgels, kelken, schilderijen, missalen, boeken en gewaden moesten het ontgelden.

Beeldenstorm. Vernieling van de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal te Antwerpen op 20 augustus 1566. (gravure gemaakt door Frans Hogenberg)

De verscherpte tegenstellingen, die mede een gevolg waren van de Beeldenstorm, leidden tot het uitbreken van de Tachtigjarige Oorlog en het ontstaan van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. De Spaanse koning Filips II wilde de orde in de Nederlanden herstellen en de beeldenstormers bestraffen. Hij wilde dat alleen het katholieke geloof in de Nederlanden beleden zou worden. Filips II zond de Hertog van Alva ("IJzeren hertog") naar de Nederlanden.

Zijn tegenstander prins Willem van Oranje organiseerde een opstand tegen de Spaanse koning Filips II. Deze opstand werd het begin van de Tachtigjarige Oorlog. Niet alleen de edelen en protestanten moesten niets van Alva hebben, ook onder de katholieken was de sympathie niet groot.

Dood en verderf door Spanjaarden en Fransen in de gemeente Alphen aan den Rijn en omliggende dorpen

In Alphen lag een belangrijk strategisch punt waar hard om werd gevochten: de Goudse sluis.

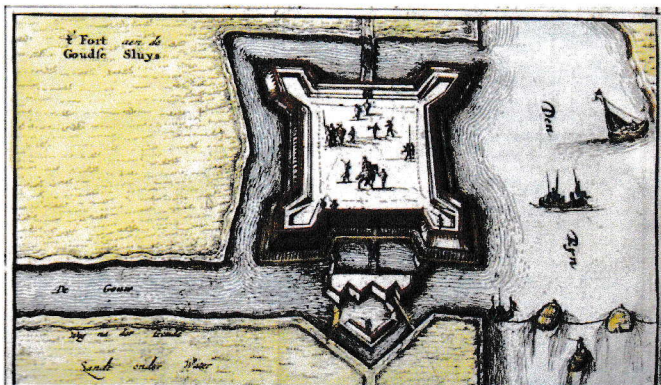
Aan het begin van de dertiende eeuw werd de Gouwe verlengd, van Boskoop tot aan de Oude Rijn. Zo ontstond een directe binnenvaartroute tussen de Hollandse en Vlaamse handelssteden. Bij de kruising van de Gouwe en de Rijn, vlakbij waar nu de Alphenhefbrug staat, werd een keersluis gebouwd: de Goudse sluis.

De Hoge Rijndijk, die langs de zuidelijke oever van de Oude Rijn tussen Leiden en Woerden lag, was de enige doorgaande weg tussen het oosten en het westen. De Goudse sluis lag precies op de kruising van deze twee transportassen en was daarom een belangrijk strategisch punt voor Holland. Door de eeuwen heen werd

*Beeldenstorm (1566) in Weert; Bron Arthur F. Salomons
<https://weertvanhornestad.nl/beeldenstorm-1566/>*

er bloedig om gevochten, zoals in 1426 (Slag bij Alphen aan den Rijn). In 1573, aan het begin van de Tachtigjarige Oorlog, werd de Goudse sluis door Oranjegezinde troepen vernield en legden ze er een schans aan: een door een aarden wal omgeven en omgracht terrein, stervormig met vier punten (bastions) voor geschut. Toen de Spanjaarden de schans in 1574 veroverden, kostte hen dat veel soldaten. Door het vernielen van de Goudse sluis liepen de polders van Alphen tot Gouda onder water. Dit hielp uiteindelijk bij het ontzet van Leiden.

Handgekleurde gravure van 't Fort aen de Goudse Sluys' met 'Landt onder water', uit het boek 'Tooneel des Oorlogs' van 1675, CC-PD-Mark

In het rampjaar 1672 begon een bloedige Oorlog, waarin Franse troepen door ons land trokken en een spoor van vernieling achterlieten. Ook Zwammerdam kreeg het daarbij flink te verduren, waarbij duizenden Franse soldaten het dorp plunderden en gebouwen tot de grond toe afbrandden. De schans bij de Goudse sluis maakt deel uit van de Oude Hollandse Waterlinie. De polders ten oosten van Alphen werden onder water gezet om de Fransen tegen te houden. Onverwacht trok een deel van het Franse leger in de strenge winter over de bevroren waterlinie tussen Woerden en de Meije. Het Nederlandse leger trok zich in paniek terug uit de schans bij de Goudse sluis en vluchtte naar Alphen. Het waren de boeren van Aarlanderveen, Nieuwkoop en Zevenhoven die zoveel tegenstand boden at de Fransen zuidwaarts uitweken. Dorpen aan de Oude Rijn kregen het daarbij flink te verduren. Daar plunderden en verbrandden de Franse soldaten Zwammerdam en Bodegraven. "Vrouwen werden verkracht en er werd naar hartenlust geplunderd en gemoord". Om daarna naar Woerden af te druipen. Om zo'n aanval een volgende keer beter af te kunnen slaan, werd in 1673 de schans aan de Goudse sluis versterkt. Ook andere dorpen in de streek hebben hun deel van deze ellende gekregen. Hele dorpen in de streek werden vernietigd.

"GEHEEL DEN POLDER EN HET DORP WERD MET ZOUT BEDEKT, HUIZEN EN SCHUREN SPOELDEN WEG EN DE VERSCHRIKTE BEWONERS GINGEN OP DE VLUGT. VELEN KWAMEN OM DOOR ARMOEDE EN GEBREK; MEN VOND ZE AAN DE DIJK LIGGEN, VAN HONGER BEZWIJKENDE"

De legers werden niet betaald voor hun afschuwelijke moordlust. Soldaten

plunderden steden, dorpen en boerderijen en mochten de buit houden.

Vandaag de dag zijn de sluis en het fort verdwenen, maar de namen van de buurtschap Gouwsluis en het nabije bedrijventerrein De Schans herinneren ons aan het strategische verleden van deze plek.

Bronnen:

<https://www.scholieren.com/verslag/samenvatting-geschiedenis-hoofdstuk-ix-de-kerk-gaat-uit>

<https://knoowy.nl/doc/57664/geschiedenis-stromingen-en-verzuiling-samenvatting-inclusief-aantekeningen,-begrippen,-tijdbalk-en-kenmerkende-aspecten>

<https://www.examenoverzicht.nl/geschiedenis/verzuijing-en-ontzuiling>

<https://www.nieuwelan.nl/nieuws/de-heerlijkheid-van-alfen-strategisch-alphen.html>

<https://www.studioalphen.nl/nieuws/dood-en-verderf-in-zwammerdam-rampjaar-1672-ter-plekke-nagespeeld/>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Beeldenstorm_Zwammerdam_van_350_jaar_geleden

Van de voorzitter Mooie vooruitzichten

Romeinen in Hazerswoude

Onze cultuur – dan bedoel ik de cultuur van Hazerswoude – begon toen de Romeinen in Hazerswoude langs kwamen en ongeveer 200 jaar bleven, zo'n 2000 jaar geleden.

Daarvoor was onze omgeving praktisch onbewoonbaar. Het was hoogveen vol met bomen en veenmoeras. Er kon alleen gewoond worden op de rivier lichamen. Dit is een intrigerende gedachte. Op het moment dat ik dit schrijf hebben wij net de zeer goed bezochte lezing van Evert van Ginkel in de Scheepjeskerk achter ons. De grote opkomst geeft aan dat veel mensen interesse hebben voor onze geschiedenis.

Ik kan dan ook met trots vertellen dat wij de komende 3 jaar een groots project mogen gaan uitvoeren om hetgeen de Romeinen in onze omgeving hebben gedaan zichtbaar te gaan maken in Hazerswoude; zowel in het museum als in dorps huis de Som.

Vervolg op blz 4

